

ВЕЛЬБАРСЬКА КУЛЬТУРА — археологічна культура. Назва походить від могильника Вельбарк поблизу м. Мальборк (Польща) у гирлі Вісли. Існувала протягом ранньорим. (любовідська фаза), пізньорим. та на поч. гунн. доби (цецельська фаза). На тер. Польщі раніше була відома як готів-гепідська або східнопомор.-мазовецька, в Україні та Білорусі подібні пам'ятки називали «тип Брест-Трішин-Дитиничі». Сформувалася у польс. Помор'ї на основі культури вихідців із Скандинавії та місц. оксид. і елементів ясторф. культур. В останній чв. 2 ст. пам'ятки В. к. з'являються на Волині та у верхній течії Пд. Бугу, серед них — поселення Лепесівка, Боратин, Линів, Гунька, Демидівка, могильники Любомль, Могиляни-Хмельник. У 2-й пол. 3 ст. тут виникають вельбар. пам'ятки Дитиничі, Дерев'яне, Ромош, Загаї 2, які існували до кінця рим. часу. У 2-й третині 3 ст. на основі В. к. у лісостепу Правобереж. України та у Молдові сформувалася черняхів. культура. В. к. властиві наземні та заглиблені житла; біритуал. поховал. обряд (ямні та урнові кремації, інгумації з пн. орієнтуванням померлих); інколи зустрічаються камінні кургани; в могилах відсутні зброя і залізні вироби. Поховал. обрядам ранніх могильників Волині притаманні риси

пшевор. культури. Ліпний посуд В. к. включає горщики, зокрема з увігнутим до середини краєм, лисковані миски, вази, глечики, келихи, у декорі яких переважають штучно ошершавлена поверхня, малі вушка, орнамент з трикутників або зигзагу. В пізньорим. час з'являється невелика кількість гончар. кераміки. Деталі одягу, прикраси, побут. речі належать до центр.-європ. типів. У похованнях цецел. фази залишки вбрання обмежуються фібулами та пряжками, у раніших — трапляються браслети, шпильки, шийні гривни. Носіями В. к. вважають племена готів та гепідів.

Рекомендована література

1. R. Wołągiewicz, J. Jaskanis, J. Okulicz. Kultury oksywska i wielbarska // Prahistoria Ziemi Polskich. T. 5. Wrocław, 1981;
2. Козак Д. Н. Етнокультурна історія Волині (I ст. до н. е. – IV ст. н. е.). К., 1992;
3. R. Wołągiewicz. Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a Morzem Czarnym. Szczecin, 1993.

Б. В. Магомедов

Бібліографічний опис:

Вельбарська культура / Б. В. Магомедов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-33400>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).